

Ποινική Δικαιοσύνη

3-4

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ

ΜΑΡΤΙΟΣ -
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2020

ΕΤΟΣ 23ο • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 238

ISSN 1108-2755

12003/03-04-2020

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ & ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ - ΘΕΩΡΙΑ & ΠΡΑΞΗ

Μελέτες - Γνωμοδοτήσεις

Οι μεταβατικές διατάξεις του νέου ΠΚ

Α. Χαραλαμπίκης, σελ. 273

Η παράκτια ποινική δικαιοδοσία στα πολεμικά και λοιπά δημόσια πλοία που ελλιμενίζονται σε ξένους λιμένες

Γ. Βούλγαρης, σελ. 282

Η θεραπευτική δικαιοσύνη ως πρότυπο για την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης και την αντεγκληματική πολιτική

Κ. Πανάγος, σελ. 289

Θανατηφόρα έκθεση στο πλαίσιο πυροσβεστικής επιχείρησης

Α. Γκουρμπάτσης, σελ. 305

Οι δογματικές μεταβολές που επιφέρει το άρθρο 187 ΠΚ στον Ποινικό Κώδικα

Α.-Μ. Μαυροειδάκου, σελ. 313

Απόψεις της Σύνταξης

Κατηγορούμενοι έχοντες ψυχική ή διανοητική διαταραχή. Ποινικό (δίκονομικό) κανονιστικό πλαίσιο (ΜΕΡΟΣ Α')

Λ. Μαργαρίτης, σελ. 317

Σημαντικές Αποφάσεις

Αλλοδαποί - Νόμος επιεικέστερος - Παρεπόμενες ποινές

ΑΠ 1638/2019, σελ. 350

Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης - Αρπαγή ανηλίκου από γονέα

ΣυμβΑΠ 123/2019, σελ. 371

Ανθρωποκτονία από αμέλεια - Ιδιαίτερη νομική υποχρέωση - Πραγματογνώμονες

ΑΠ 1615/2017 [παρ. Π.-Π. Παναγόπουλος], σελ. 329

Ψευδής υπεύθυνη δήλωση - Ψευδής κατάθεση

ΤρΕφΠλημΘρακ 834/2019, σελ. 357

Πορνογραφία ανηλίκων - Διαχρονικό δίκαιο - Έλλειψη δόλου

ΜΟΔΑΘ 439/2017, σελ. 338

Νομολογία Αρείου Πάγου, σελ. 381

Μάρτιος-Απρίλιος 2020 (273-408)

Έκδοση - Λόγοι
απαγόρευσης

ΣυμβΑΠ 1360/2019, σελ. 360

Ενδοοικογενειακή βία -
Ποινική διαμεσολάβηση

ΣυμβΑΠ 498/2019, σελ. 352

Θανατηφόρα έκθεση

ΣυμβΠλημΑΘ 3129/2019, σελ. 342

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Θανατηφόρα έκθεση στο πλαίσιο πυροσβεστικής επιχείρησης

Ανδριανού Γκουρμπάτση, Αντιστράτηγου-Υπαρχηγού ΠΣ,
ε.α, Νομικού

Κατά τη διάρκεια του πυροσβεστικού έργου το πυροσβεστικό προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος από επιχειρησιακά λάθη και παραλείψεις είναι πιθανόν να τελέσει αξιόποινες πράξεις, μεταξύ άλλων, και της θανατηφόρου έκθεσης. Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται η παράθεση των αντικειμενικών και υποκειμενικών στοιχείων που απαιτούνται κάθε φορά για τη διά παραλείψεως θεμελίωση της ποινικής υπόστασης της κατά το άρθρο 306 ΠΚ πράξης της θανατηφόρου έκθεσης στο πλαίσιο των πυροσβεστικών επιχειρήσεων.

During the Fire Department's duty, the Fire Department staff from operational errors and omissions is likely to commit offences, including, among others, lethal exposure. In this study, attempts are made to list the objective and subjective data that are required every time for the foundation of its criminal existence due to omission, according to the article 306 Penal Code act of the lethal exhibition in the context of the fire department operations.

I. Εισαγωγή

Το αντικείμενο της παρούσας μελέτης παρουσιάζει ένα ιδιαίτερα σημαντικό για τη θεωρία αλλά και επί της ουσίας χρήσιμο για τη δικαστηριακή πρακτική νομικό ενδιαφέρον, αν δηλαδή δύναται ή όχι να θεμελιωθεί το αδίκημα της κατά το άρθρο 306 παρ. 28¹ ΠΚ θανατηφόρας έκθεσης κατά τη διάρκεια και με αφορμή των πυροσβεστικών επιχειρήσεων που εκ του νόμου έχουν την ευθύνη και αρμοδιότητα οι Υπηρεσίες και το πυροσβεστικό προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος. Είναι ίσως η πρώτη φορά κατά τη λειτουργία του Πυροσβεστικού Σώματος από ιδρύσεώς του με τον Ν 4661/1930 μέχρι σήμερα, που πυροσβεστικό προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος παραπέμπεται δυνάμει του υπ' αριθ. 3129/2019 Βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Αθηνών¹ ενώπιον του αρμοδίου Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου για να δικαστεί με την κατηγορία της διακεκριμένης περίπτωσης της θανατηφόρας έκθεσης (άρθρο 306 παρ. 1 και 2 περ. β' ΠΚ), επειδή οι συγκεκριμένοι κατηγορούμενοι κατά τη διάρκεια του πυροσβεστικού έργου καταστολής (αστικής) πυρκαγιάς, που έλαβε χώρα σε κατάσταση εμπόρευμας και αποθήκευσης υδραυλικών ειδών που λειτουργούσε στο ισόγειο διωρόφου πολυκατοικίας εξ αιτίας αμελούς συμπεριφοράς του ιδιοκτήτη του, παρέλειψαν να προβούν στις επιβαλλόμενες λυτρωτικές ενέργειες διάσωσης (άφησαν αβοήθητους), ως όφειλαν, τόσο τον αρχιπυροσβέστη, ο οποίος επιχείρησε να διασώσει ένοικο του δευτέρου ορόφου της συγκεκριμένης πολυκατοικίας της οποίας η ζωή απειλείτο από την πυρκαγιά, όσο και την ίδια ως άνω εγκλωβισμένη από την πυρκαγιά ένοικο, με αποτέλεσμα αμφότεροι να χάσουν τη ζωή τους από ασφυκτικό θάνατο εξ αι-

τίας εισπνοής δηλητηριωδών και τοξικών αερίων προϊόντων αυτής.

Το ως άνω ζήτημα, για την ενδεχόμενη ευθύνη πυροσβεστικού προσωπικού κατά τη διάρκεια μιας πυροσβεστικής επιχείρησης, λ.χ. καταστολής πυρκαγιάς (αστικής ή δασικής), ή άλλης φυσικής καταστροφής (λ.χ. πλημμύρας, σεισμού) για θανατηφόρα έκθεση, δεν έχει απασχολήσει μέχρι σήμερα ούτε τη θεωρία του ποινικού δικαίου ούτε τη νομολογία των δικαστηρίων της ουσίας και του ανωτάτου ακυρωτικού.

Τίθεται λοιπόν το νομικό ζήτημα:

Αν μπορεί να κατηγορηθεί και τιμωρηθεί ο επικεφαλής αξιωματικός των πυροσβεστικών δυνάμεων ή άλλο αρμόδιο εκ του νόμου και των καθηκόντων του όργανο του Πυροσβεστικού Σώματος, για την πράξη της διά παραλείψεως τέλεσης της θανατηφόρας έκθεσης στο πλαίσιο του πυροσβεστικού έργου.

II. Ανάλυση του εγκλήματος της έκθεσης

Από τη διάταξη του άρθρου 306 παρ. 1 ΠΚ (Ν 4619/2019 - ΦΕΚ Α' 96/11.6.2019), προκύπτει ότι η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της έκθεσης, το οποίο είναι έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης και γνήσιο πολύτροπο (υπαλλακτικώς μικτό), τελείται με τους εξής δύο αυτοτελείς και χωριστούς μεταξύ τους τρόπους²:

α) Με την έκθεση άλλου, έτσι ώστε να καταστεί αυτός αβοήθητος (έκθεση με στενή έννοια) και β) με την άφηση αβοήθητου του προσώπου που βρίσκεται υπό την προστασία του δράστη ή που έχει υποχρέωση να το διατρέφει και

1. Βλ. στο παρόν τεύχος, κατωτέρω, σελ. 342.

2. ΑΠ 649/2017 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1222/2010, Α. Μπουρόπουλος, ΕρμΠΚ, Ειδ. Μέρος, τ. Β', 1969, σελ. 492.

να το περιβάλλει ή να το μεταφέρει ή ένα πρόσωπο που ο ίδιος τραυμάτισε υπαίτια (έκθεση με την ευρεία έννοια).

Έκθεση με στενή έννοια: Κατά τον πρώτο τρόπο τέλεσης του εγκλήματος της έκθεσης, υποκείμενο αυτού μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο και στοιχειοθετείται αντικειμενικά, όταν με θετική ενέργεια του δράστη, το θύμα μεταφέρεται από μια σχετικώς ασφαλή θέση σε μία άλλη ανασφαλή χωρίς να απαιτείται τοπικά μετακίνηση του θύματος, και έτσι εκτίθεται σε κίνδυνο η ζωή και η υγεία του³. Η αβοήθητη θέση στην οποία περιάγεται το θύμα, πρέπει να είναι τέτοια, που να μην μπορεί να βοηθήσει τον εαυτό του και να μην αναμένεται με ασφάλεια ή έστω μεγάλη πιθανότητα βοήθεια απ' έξω για την ανατροπή του κινδύνου ή, με άλλα λόγια, συνίσταται στη δημιουργία όρων με τους οποίους αρχίζει μια αυτοδύναμη διαδικασία που θα οδηγήσει σε βλάβη του εννόμου αγαθού της ζωής, αν δεν ανακοπεί με οποιονδήποτε τρόπο. Επομένως είναι αδιάφορο εάν το θύμα τελικά διασωθεί με την παρέμβαση τρίτων ή από τύχη. Και τούτο γιατί στα εγκλήματα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, στα οποία εντάσσεται και η έκθεση, η συμπεριφορά του δράστη εξαντλείται στην πρόκληση του κινδύνου και δεν συνδέεται με την επέλευση της βλάβης. Τα εγκλήματα βλάβης ωστόσο έχουν μια προφανή εμπειρική επιβεβαίωση, ενώ στα εγκλήματα διακινδύνευσης η επιβεβαίωση αυτή δεν είναι πολλές φορές δεδομένη, αφού ο κίνδυνος δεν είναι το ίδιο αποδείξιμος, όπως η βλάβη⁴. Επομένως, είναι αδιάφορο εάν αναμένεται με βεβαιότητα ή με υψηλή πιθανότητα η παροχή βοήθειας από τρίτο⁵. Τα δύο συστατικά στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του συγκεκριμένου τρόπου τέλεσης της έκθεσης είναι: α) η μετάθεση ή μεταβολή του άλλου προσώπου από την υπάρχουσα κατάσταση σε μια διαφορετική κατάσταση και συγχρόνως β) το αβοήθητο, δηλαδή να περιαχθεί το άλλο πρόσωπο σε θέση αβοήθητου⁶. Γίνεται δεκτό ότι το έγκλημα της έκθεσης με το συγκεκριμένο τρόπο μπορεί να τελεστεί όχι μόνον διά ενεργείας αλλά και διά παραλείψεως υπό τους όρους του άρθρου 15 ΠΚ⁷. Τετελεσμένο είναι το συγκεκριμένο έγκλημα ευθύς ως το θύμα περιέλθει από το δράστη σε αβοήθητη θέση. Απαιτείται ακόμη, να συντρέχει και αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενέργειας ή της παράλειψης του δράστη και του αποτελέσματος, ο οποίος θεωρείται ότι υπάρχει, όταν μπορούμε να φανταστούμε, ότι δεν ελάμβανε χώρα η ενέργεια του δράστη ή δεν παραλείπονταν η επιβεβλημένη ενέργειά του, τότε το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα, δηλαδή η κατάσταση κινδύνου, στην έκθεση με στενή έννοια, δεν θα επερχόταν⁸.

Έκθεση σε ευρεία έννοια: Εξάλλου, κατά το δεύτερο τρόπο τέλεσης του εγκλήματος της έκθεσης, η άφεση του θύματος αβοήθητου, ως έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, γνήσιο παραλείψεως⁹, διαρκές και ουσιαστικό, αφού το αποτέλεσμα είναι η διακινδύνευση και όχι η βλάβη

του θύματος, συντελείται όταν ο δράστης αφήνει με δόλο (εγκαταλείπει) αβοήθητο πρόσωπο, δηλαδή δεν απωθεί ή δεν εξουδετερώνει τον κίνδυνο που απειλεί το πρόσωπο που έχει υπό την προστασία του ή που έχει την υποχρέωση, διατροφής, περίθαλψης ή μεταφοράς κ.λπ. Υποκείμενο του ιδίου ως άνω εγκλήματος (σε ευρεία έννοια), δεν είναι οποιοςδήποτε, όπως στην έκθεση (με στενή έννοια), αλλά μόνον εκείνος που έχει την υποχρέωση προστασίας του παθόντος, λ.χ. ο πυροσβέστης, ή που έχει υποχρέωση διατροφής και περίθαλψης ή μεταφοράς του παθόντος. Η υποχρέωση προστασίας —ο όρος «προστασία» αποτελεί έννοια γένους¹⁰— μπορεί να απορρέει, είτε από ρητή διάταξη νόμου, λ.χ. για τον πυροσβέστη, από την κείμενη για την αποστολή και τα καθήκοντα του πυροσβεστικού προσωπικού νομοθεσία του Πυροσβεστικού Σώματος, όπως τον ιδρυτικό νόμο, τον Κανονισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας του Πυροσβεστικού Σώματος κ.λπ., ή από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων, που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υπόχρεου, είτε από σύμβαση, είτε από την άσκηση δημόσιας λειτουργίας ή από το επάγγελμα αλλά και από πραγματικές συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης, οι οποίες δημιουργούν μια πραγματική σχέση προστασίας (από στενές οικογενειακές σχέσεις, από σχέσεις συνοίκησης κ.λπ.) είτε από προηγούμενη συμπεριφορά του υπαίτιου, από την οποία δημιουργήθηκε ο κίνδυνος του εγκληματικού αποτελέσματος. Η υποχρέωση μπορεί να είναι φύσεως ιδιωτικού ή και δημοσίου δικαίου¹¹. Σε αντίθεση με την έκθεση με στενή έννοια, για τη θεμελίωση της έκθεσης υπό ευρεία έννοια, το θύμα, που τελεί υπό την υποχρεωτική και αποκλειστική προστασία του υπαίτιου, δι' αποθετικής ενέργειας (παραλείψεως) αυτού βρίσκεται ήδη σε κατάσταση κινδύνου, χωρίς και πάλι να είναι πιθανή από άλλου ή βοήθειά του. Για την πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης του δεύτερου τρόπου τέλεσης του εγκλήματος της έκθεσης δεν είναι απαραίτητο να εγκαταλειφθεί, με την έννοια του τοπικού χωρισμού, το θύμα αβοήθητο, αλλά αρκεί να αφεθεί το πρόσωπο που τελεί υπό την προστασία ή τη διατροφή και περίθαλψη ή τη μεταφορά του δράστη αβοήθητο, ήτοι μη δυναμένου χωρίς τη βοήθεια άλλου να αποκρούσει (παύσει ή εξουδετερώσει) ενδεχόμενο κίνδυνο για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητά του. Ο παθών είναι, δηλαδή ήδη αβοήθητος, ο δε δράστης, η συμπεριφορά του οποίου εξαντλείται στην πρόκληση κινδύνου και δεν συνδέεται με τη βλάβη, δεν προσφέρει βοήθεια, ως έχει υποχρέωση προστασίας ή διατροφής και περίθαλψης ή μεταφοράς. Είναι αδιάφορο, αν ο κίνδυνος δύναται να αποτραπεί διά της εκ μέρους τρίτου παροχής βοήθειας, ούτε αν επήλθε πράγματι ο κίνδυνος αυτός. Περαιτέρω για τη θεμελίωση της αντικειμενικής υπόστασης της υπό ευρεία έννοια έκθεσης (δεύτερος τρόπος τέλεσης) απαιτείται και η συνδρομή αντικειμενικού αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της παράλειψης, ως αιτίας, και του θανάτου ή της βαριάς σωματικής βλάβης, ως του αποτελέσματος, ο οποίος θεωρείται ότι υπάρχει, όταν γίνει αποδεκτό ότι, αν γίνονταν η επιβεβλημένη λυτρωτική ενέργεια, που όντως δεν έγινε, με πιθανότητα η οποία αγγίζει τα όρια της βεβαιότητας, δεν θα επερχόταν το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα¹².

3. Ν. Ανδρουλάκης, Ειδικό Μέρος, Ποινικού Δικαίου, 1974, σελ. 68.

4. Π. Μπρακουμάτσος, Εγκλήματα διακινδύνευσης - εγκλήματα βλάβης, ΠοινΔικ 2018, 760.

5. ΑΠ 721/2009 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 649/2017 ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΠλημΑθ 3129/2019 ΠοινΔικ 3-4/2020 σελ. 342, ΣυμβΠλημΚαλαμ 50/2015 ΠοινΔικ 2015, 1125.

6. Βλ. Α. Στάικος, Ερμην. Ελλην. ΠΚ, Ειδ. Μέρ, τ. Γ', 1961, σελ. 259.

7. Ενδ. ΑΠ 1530/2008 ΠοινΧρ ΝΘ', 514.

8. ΑΠ 649/2017 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 65/2007, ΑΠ 1599/2006.

9. ΑΠ 649/2017 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1222/2010, ΣτρΑθ 252/2017 ΝΟΜΟΣ.

10. Ν. Ανδρουλάκης, ό.π., σελ. 72.

11. Α. Μπουρόπουλος, ό.π., τ. Β', σελ. 494.

12. ΑΠ 1530/2008 ΠοινΧρ ΝΘ', 514, ΣυμπλημΑθ 1777/2006 ΠοινΔικ 2016, 597.

Η έννοια των φράσεων «καθιστά αβοήθητο» και «αφήνει αβοήθητο», σημαίνει ότι και στις δύο αυτές περιπτώσεις δημιουργείται κατάσταση «ενδεχόμενου» κινδύνου για τη ζωή ή την υγεία του παθόντος ή επιτάσεως του επισυμβάντος κινδύνου¹³. Κοινό στοιχείο και των δύο ως άνω τρόπων τέλεσης του εγκλήματος της έκθεσης είναι να περιέλθει το θύμα σε αβοήθητη θέση. Δεν αρκεί δηλαδή απλή έκθεση ή εγκατάλειψη του θύματος, αλλά απαιτείται να περιέλθει αυτό σε κατάσταση αβοήθητου. Με τον όρο «αβοήθητος» νοείται καθένας που είναι ανίκανος να βοηθήσει τον εαυτό του, δηλαδή με ίδιες δυνάμεις να βοηθήσει εαυτόν και τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή δεν δέχεται τη βοήθεια (βοηθείται) από κάποιον άλλον. Ως βοηθούμενος από άλλον δεν νοείται ο τυχαίως βοηθηθείς. Εξάλλου σε «αβοήθητη θέση» βρίσκεται εκείνος ο οποίος μη δυναμένος με τις δικές του δυνάμεις να βοηθηθεί και μη βοηθούμενος από κάποιον άλλον κινδυνεύει «... εκ προκύπτοντος εκ της τοιαύτης καταστάσεως κινδύνου διά την ζωήν ή την υγεία του»¹⁴. Η περιαγωγή του παθόντος σε θέση αβοήθητο αποτελεί συστατικό στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της έκθεσης (σε ευρεία έννοια), «... αρκουμένης και της επαυξήσεως υφισταμένου κινδύνου»¹⁵.

Για την υποκειμενική υπόσταση του βασικού εγκλήματος της έκθεσης και στις δύο μορφές τέλεσης αυτού (άρθρο 306 παρ. 1 ΠΚ), απαιτείται να έχει ο δράστης δόλο, έστω και ενδεχόμενο, να προβλέπει, δηλαδή, ως ενδεχόμενο και να γνωρίζει, έστω και με την έννοια της αμφιβολίας ότι, στη μεν περίπτωση της έκθεσης με στενή έννοια, με την ενέργειά (ή παράλειψή) του ο παθών περιέρχεται σε κατάσταση κινδύνου για τη ζωή ή την υγεία του, στη δε περίπτωση της έκθεσης με την ευρεία έννοια, ο παθών βρίσκεται ήδη αβοήθητος σε κατάσταση κινδύνου για τη ζωή ή την υγεία του και να θέλει ή αποδέχεται, στη μεν υπό στενή έννοια έκθεση, να προβεί στην ενέργεια (ή την παράλειψη) από την οποία δημιουργείται η ως άνω κατάσταση κινδύνου, στη δε έκθεση υπό ευρεία έννοια, να παραλείψει να προβεί στη λυτρωτική για τον παθόντα διασωστική ενέργεια, εφόσον ο δράστης έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την επέλευση του κινδύνου για τη ζωή ή την υγεία του παθόντος¹⁶. Περαιτέρω για τη διακεκριμένη περίπτωση της παρ. 2 του ιδίου ως άνω άρθρου (306 ΠΚ), απαιτείται δόλος, έστω και ενδεχόμενος, για το βασικό έγκλημα και αμέλεια για το βαρύτερο αποτέλεσμα της σωματικής βλάβης ή του θανάτου, στοιχεία α' και β' αντίστοιχα. Πρόκειται δηλαδή για ευθύνη εκ του αποτελέσματος (άρθρο 29 ΠΚ). Ειδικότερα δε για τον ενδεχόμενο δόλο της διακεκριμένης περίπτωσης της παρ. 2 απαιτείται πρόβλεψη του βαρύτερου αποτελέσματος (γνωστικό στοιχείο) και αποδοχή του εγκληματικού αποτελέσματος (βουλητικό στοιχείο), που μπορεί να συνάγεται από την πολύ μεγάλη πιθανότητα πρόβλεψης του βαρύτερου αποτελέσματος που επήλθε και τελικά το επιδοκίμασε και το αποδέχτηκε. Η ως άνω αποδοχή αφορά τον κίνδυνο ή την επίταση του ήδη υπάρχοντος κινδύνου και όχι τον θάνατο ή τη σωματική βλάβη, γιατί, αν φυσικά συμβεί το δεύτερο, τότε δεν θεμελιώνει-

ται το έγκλημα της διακεκριμένης έκθεσης αλλά της απόπειρας ανθρωποκτονίας ή της σωματικής βλάβης αντίστοιχα¹⁷. Ο δράστης αποδέχεται τον κίνδυνο για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα, όταν ελπίζει ότι ο θάνατος ή η σωματική βλάβη δεν θα επέλθει¹⁸. Περαιτέρω κατά τη διάταξη του άρθρου 27 εδ α' ΠΚ, ενδεχόμενος δόλος συντρέχει όταν ο δράστης γνωρίζει από τη συμπεριφορά του ενδέχεται να παραχθεί συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα και το αποδέχεται. Πρέπει, δηλαδή, να διακριβωθεί, ότι ο δράστης προέβλεψε ως δυνατό το εγκληματικό αποτέλεσμα, εξ αιτίας της ενέργειας ή παράλειψής του και ότι το αποδέχεται. Αποδέχομαι τον κίνδυνο επελεύσεως του αποτελέσματος, σημαίνει ότι σταθμίζει τα υπέρ και τα κατά με βάση τα δεδομένα στοιχεία και αποφασίζει να μην προβεί στην πράξη, για το λόγο ότι αυτό είναι σημαντικότερο από το φόβο μήπως επέλθει τελικώς το αποτέλεσμα¹⁹. Η συνδρομή όμως του στοιχείου της αποδοχής είναι ζήτημα απόδειξης και δεν προκαθορίζεται από τον βαθμό πιθανότητας με την οποία προβλέφθηκε το εγκληματικό αποτέλεσμα, ούτε από τη διαπίστωση, ότι ο δράστης παρόλο που προείδε αυτό ως δυνατό, προχώρησε στην πράξη του ή αποδέχθηκε την παράλειψή του, χωρίς να λάβει υπόψη του μια τέτοια προειδοποίηση, δεδομένου ότι η έννοια του δόλου, είτε άμεσου είτε ενδεχόμενου, συντίθεται από το γνωστικό και το βουλητικό στοιχείο του προβλεφθέντος εγκληματικού αποτελέσματος και τα εν λόγω δύο στοιχεία είναι ισότιμα και στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, οπότε και δεν αρκεί μόνον η γνώση του κινδύνου επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος από τυχόν πράξεις ή παραλείψεις του δράστη, για να μεταβάλει σε ενδεχόμενο δόλο μια βαριά ή ελαφρά, αδιάφορο, παραβίαση του οικείου καθήκοντος επιμέλειας, αλλά προσ απαιτείται και η διαπίστωση, ότι ο υπαίτιος κατά την κρίσιμη χρονική στιγμή της ενέργειας ή της παράλειψής του, δεν απώθησε από τη συνείδησή του την παράσταση του εκ των ενεργειών αυτών προβλεφθέντος, ως δυνατόν να επέλθει, εγκληματικού αποτελέσματος και έτσι το επιδοκίμασε²⁰.

III. Νομοθετικό πλαίσιο του πυροσβεστικού έργου

A) Το ισχύον σήμερα νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την αποστολή του Πυροσβεστικού Σώματος και ειδικότερα τις πυροσβεστικές επιχειρήσεις πυρόσβεσης/δασοπυρόσβεσης και διάσωσης όσων κινδυνεύουν από τις πυρκαγιές κ.λπ., φυσικές καταστροφές και τεχνολογικά ατυχήματα, έχει ως εξής:

i) Το Πυροσβεστικό Σώμα, που ιδρύθηκε με τη σημερινή μορφή το έτος 1930 με τον Ν 4661/1930 «Περί διοργανώσεως Πυροσβεστικής Υπηρεσίας εν τω Κράτει» (ΦΕΚ Α' 153/1930), έχει σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 3511/2006 «Αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού Σώματος, αναβάθμιση της αποστολής του και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 258/2006), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 63 του Ν 4249/2014 (ΦΕΚ Α' 73/2014), είναι ιδιαίτερο Σώμα Ασφαλείας, υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, έχει αρμοδιότητα που εκτείνεται σε όλη την Επικράτεια, εκτός

13. Αιτιολ. Έκθ. Σχ. ΠΚ, σελ. 464, ΣυμβΠλημΑθ 3129/2019 ΠοινΔικ 3-4/2020 σελ. 342.

14. ΣτΡΑθ 252/2017 ό.π., Χρ. Δέδες, Το έγκλημα της έκθεσης κατά το άρθρο 306 ΠΚ, ΝοΒ 1954, 1097.

15. Τ. Φιλιππίδης, Μαθήματα Ποινικού Δικαίου, Ειδ. Μέρους, τ. Β', σελ. 149.

16. ΑΠ 649/2017 ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 1503/2002, ΑΠ 332/2000.

17. ΣυμβΑΠ 65/2007.

18. ΣυμβΠλημΑθ 1777/2016 ΠοινΔικ 2016, 597.

19. ΑΠ Ολ 4/2010 ΠοινΧρ Ξ', 719 επ.

20. ΑΠ 649/2017 ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΑΠ 1926/2004 ΠοινΧρ ΝΕ', 721.

από τους χώρους για τους οποίους ειδικές διατάξεις προβλέπουν αρμοδιότητα άλλων Υπηρεσιών, λ.χ., το ΛΣ - ΕΛΑΚΤ και έχει, μεταξύ άλλων, ως αποστολή: **i) την ασφάλεια και προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών** και του κράτους, του φυσικού περιβάλλοντος και ιδίως του δασικού πλούτου της χώρας από τους κινδύνους των πυρκαγιών, θεομηνιών και λοιπών καταστροφών, **ii) την ευθύνη και τον επιχειρησιακό σχεδιασμό της καταστολής των πάσης φύσεως πυρκαγιών (αστικών, αγροτικών και δασικών) και την παροχή συνδρομής για τη διάσωση των ατόμων και υλικών αγαθών, που απειλούνται από αυτές, και iii) την ευθύνη για τη διεξαγωγή των πυροσβεστικών διασωστικών επιχειρήσεων της Πολιτικής Προστασίας της χώρας**, ενώ ως «επιχειρησιακός σχεδιασμός της καταστολής», κατά τα ανωτέρω, νοείται η οργάνωση, η διαχείριση και ο συντονισμός όλων των εμπλεκόμενων δυνάμεων πυρόσβεσης – εννοείται και δασοπυρόσβεσης – και διάσωσης, του εξοπλισμού και των άλλων μέσων και περιλαμβάνει ενέργειες, που εξασφαλίζουν τον έγκαιρο εντοπισμό, αναγγελία και επέμβαση, ώστε να επιτυγχάνεται η άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση των πυρκαγιών και των κινδύνων, που απορρέουν από αυτές. Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν 3511/2006, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 64 του Ν 4249/2014, το Πυροσβεστικό Σώμα, για την εκπλήρωση της αποστολής του, είναι αρμόδιο, μεταξύ άλλων και για τη διάσωση και παροχή συνδρομής σε άτομα των οποίων απειλείται ή εκτίθεται σε κίνδυνο η ζωή και η σωματική ακεραιότητα από κάθε είδους ατυχήματα κ.λπ. ενέργειες των πολιτών. Επίσης, κατά τα άρθρα 3 και 4 του Ν 3511/2006, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 65 και 66 αντίστοιχα, ορίζεται ότι το προσωπικό του Πυροσβεστικού Σώματος διακρίνεται στις εξής κατηγορίες: α) πυροσβεστικό προσωπικό, β) πυροσβέστες πενταετούς υποχρέωσης και γ) πολιτικό προσωπικό, ενώ για την εκπλήρωση της αποστολής του συγκροτείται από Κεντρικές και Περιφερειακές Υπηρεσίες που παρέχουν τις προβλεπόμενες από τον νόμο υπηρεσίες και προβαίνουν σε πυροσβεστικές επιχειρήσεις για την εκπλήρωση του πυροσβεστικού έργου, ενώ όλες οι Υπηρεσίες του ΠΣ και το πυροσβεστικό προσωπικό του τελούν σε διαρκή ετοιμότητα για την εκπλήρωση της αποστολής τους. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 του Ν 3511/2006 (Α' 258), όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 66 του Ν 4249/2014 (Α' 73), ορίζεται ότι στις Κεντρικές Υπηρεσίες, των οποίων η αρμοδιότητα εκτείνεται σε ολόκληρη την Επικράτεια και έχουν επιχειρησιακή αποστολή, είναι μεταξύ άλλων: α) Το Ενιαίο Συντονιστικό Κέντρο Επιχειρήσεων (ΕΣΚΕ), β) Η Υπηρεσία Εναερίων Μέσων Πυροσβεστικού Σώματος (ΥΕΜΠΣ) και γ) Η Υπηρεσία Πλωτών Μέσων (ΥΠΛΩΜ). Ωστόσο, στις Περιφερειακές Υπηρεσίες, οι οποίες σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου ως άνω άρθρου 4, είναι αποκεντρωμένες Υπηρεσίες με τοπική αρμοδιότητα που εκτείνεται σε συγκεκριμένη εδαφική περιοχή, είναι μεταξύ άλλων: α) οι Περιφερειακές Πυροσβεστικές Διοικήσεις (ΠΕΠΥΔ), β) οι Διοικήσεις Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Νομών (ΔΠΥΝ), γ) οι Ειδικές Μονάδες Αντιμετώπισης Καταστροφών (ΕΜΑΚ), δ) οι Πυροσβεστικές Υπηρεσίες ή Σταθμοί Πόλεων, Αεροδρομίων και Λιμένων (ΠΥ ή ΠΣ) και ε) οι Εθελοντικοί Πυροσβεστικοί Σταθμοί και τα Εθελοντικά Πυροσβεστικά Κλιμάκια. Εξάλλου, η Ειδική Μονάδα Αντιμετώπισης Καταστροφών (ΕΜΑΚ) είναι Υπηρεσία του ΠΣ και ιδρύθηκε με το ΠΔ 96/1987 (Α' 58). Σήμερα έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν στην ελληνική επικράτεια συνολικά οκτώ (8) ΕΜΑΚ. Εξάλλου στην απο-

στολή των ΕΜΑΚ, κατά την παρ. 1 του άρθρου 1 του ως άνω Προεδρικού Διατάγματος, είναι μεταξύ άλλων οι διασώσεις ανθρώπων και υλικών αγαθών που διακατέχουν κίνδυνο γενικά για τις αιτίες των πυρκαγιών, φυσικών ή άλλων τεχνολογικών καταστροφών ή ατυχημάτων. Στη διάρθρωση των ΕΜΑΚ, περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και οι Ομάδες Υποβρυχίων Διασώσεων (ΟΥΔ). Σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας των ΕΜΑΚ (την υπ' αριθ. πρωτ. 9670 οικ. Φ. 109.1 / 14 Μαΐου 2007 υπουργική απόφαση (Β' 842), και συγκεκριμένα στο άρθρο 20 αυτού ορίζεται, ότι η Ομάδα Υποβρυχίων Διασώσεων (ΟΥΔ) έχει ως αποστολή: α) Τη διάσωση ατόμων και αγαθών που κινδυνεύουν από πλημμύρες. β) Τη διάσωση ατόμων και αγαθών από λιμνία και ποτάμια ατυχήματα. γ) Τη συνδρομή και ενίσχυση άλλων Φορέων και Υπηρεσιών για την αντιμετώπιση συμβάντων που έχουν σχέση με την υποβρύχια δραστηριότητα σε λίμνες, ποτάμια και θάλασσα, εφόσον ζητηθεί.

ii) Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 και 2 του Ν 2612/1998 «Ανάθεση της δασοπυρόσβεσης στο Πυροσβεστικό Σώμα και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 112), ορίζεται ότι η ευθύνη και ο επιχειρησιακός σχεδιασμός της καταστολής των πυρκαγιών στα δάση και γενικά στις δασικές εκτάσεις ανατίθεται στο ΠΣ. Η αρμοδιότητα αυτή ασκείται από τις κατά τόπο Πυροσβεστικές Υπηρεσίες. Όλες οι αρχές, φορείς και πρόσωπα που παρέχουν τη συνδρομή τους ενεργούν υπό τις οδηγίες του επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων, ενώ στην αρμοδιότητα του ΠΣ ανήκει η φύλαξη της περιοχής όπου εξεργάγη πυρκαγιά για τυχόν αναζωπυρώσεις. Επίσης, επί δασικών πυρκαγιών και σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 10 της υπ' αριθ. 17961 Φ. 109, 1/14.6.1998 απόφασης Υπουργού Δημόσιας Τάξης, όπως τροποποιήθηκε με την 29181 Φ. 109, 1/6.7.1999 όμοια απόφαση, προβλέπεται ότι **συντονιστής στον τόπο της πυρκαγιάς είναι ο ανώτερος ή αρχαιότερος των παρευρισκομένων υπαλλήλων του ΠΣ**, ο οποίος, σύμφωνα με την παρ. 10 της ίδιας ως άνω υπουργικής απόφασης, κινητοποιεί πάντα επαρκείς πυροσβεστικές δυνάμεις έστω και αν χρειαστεί να κυρωθεί καθ' οδό η κινητοποίηση.

iii) Περαιτέρω, από τον Κανονισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας του Πυροσβεστικού Σώματος (ΠΔ 210/1992 (ΚΕΥΠΣ)), όπως ισχύει σήμερα (ΦΕΚ Α' 99/1992), προβλέπονται τα εξής:

α. Το Πυροσβεστικό Σώμα που συγκροτήθηκε με τον Ν 4661/1930, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης –ήδη Προστασίας του Πολίτη– και έχει προορισμό και αποστολή την ασφάλεια και προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών και του κράτους από τους κινδύνους των πυρκαγιών και των θεομηνιών. Ειδικότερα η αποστολή του ΠΣ, μεταξύ άλλων, συνίσταται: **α) Στην κατάσβεση των πυρκαγιών και στην παροχή βοήθειας για τη διάσωση αυτών που κινδυνεύουν από την πυρκαγιά και β) Στην αντιμετώπιση τεχνολογικών ατυχημάτων και βιομηχανικών καταστροφών και στη διάσωση ατόμων και υλικών αγαθών που κινδυνεύουν από τις αιτίες αυτές (άρθρο 1 του ΚΕΥΠΣ).**

β. Εξάλλου, η φύση του πυροσβεστικού επαγγέλματος επιβάλλει όπως ο υπάλληλος του Πυροσβεστικού Σώματος διέπεται από πνεύμα συνειδητής πειθαρχίας, να έχει τις αρετές της τιμής και αφοσίωσης στο καθήκον, να γνωρίζει τα καθήκοντά του και τον τρόπο εκπλήρωσής τους (άρθρο 10 παρ. 3 του ΚΕΥΠΣ), ενώ οι υπάλληλοι του Πυροσβεστικού Σώματος θεωρείται ότι βρίσκονται σε διατεταγμένη υπηρεσία όποτε

καθίσταται αναγκαία η επέμβαση τους (άρθρο 10 παρ. 3 του ΚΕΥΠΣ).

γ. Περαιτέρω, οι εξωτερικές υπηρεσίες του ΠΣ διακρίνονται σε: i) υπηρεσίες εξόδων πυρκαγιάς, ii) υπηρεσίες διάσωσης και iii) υπηρεσίες πυρασφαλείας - προληπτικής πυροπροστασίας (άρθρο 36 του ΚΕΥΠΣ).

δ. Ακόμη, η Πυροσβεστική Υπηρεσία, εκτός των κινδύνων που δημιουργούνται από τις πυρκαγιές, παρέχει τη συνδρομή της και εκεί όπου υπάρχει οποιοσδήποτε κίνδυνος κατά της ζωής των πολιτών (παρ. 1), ενώ, όταν κατά την εκτέλεση της παραπάνω αποστολής δημιουργηθούν καταστάσεις ανάγκης, οι επιχειρούντες τη διάσωση πυροσβεστικοί υπάλληλοι ενεργούν, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν από την κείμενη νομοθεσία για την κατάσταση ανάγκης (άρθρο 39 παρ. 1 και 3 του ΚΕΥΠΣ).

ε. Εξάλλου, από την παρ. 1 του άρθρου 43 «Βασικές ενέργειες στις πυρκαγιές - παροχές βοήθειας» του ΚΕΥΠΣ ορίζεται, ότι στις περιπτώσεις που κινδυνεύουν άτομα από πυρκαγιά ή άλλη αιτία, η διάσωση ενεργείται από ομάδα πυροσβεστών - διασωστών, οι οποίοι έχουν οριστεί από τον αξιωματικό υπηρεσίας με κριτήρια τη σωματική τους διάπλαση, την ψυχραιμία και τις λοιπές πνευματικές τους ιδιότητες, ενώ, κατά τις παρ. 3, 4 και 7 του ίδιου ως άνω άρθρου, οι φορητές κλίμακες χρησιμοποιούνται από ανάλογο αριθμό ανδρών που ορίζονται από τους επικεφαλής της (πυροσβεστικής) εξόδου και οι αντιπυρικές στολές ή στολές αμμονίας και οι αναπνευστικές συσκευές χρησιμοποιούνται όταν επιβάλλεται απ' όλους τους άνδρες της εξόδου, ενώ κατά την εκτέλεση των παραπάνω βασικών ενεργειών, εκτός από τους ορισμένους για την εκτέλεση κάθε μιας απ' αυτές, όλοι οι υπάλληλοι είναι υποχρεωμένοι να αλληλοβοηθούνται με την επίβλεψη και τις οδηγίες του επικεφαλής της (πυροσβεστικής) εξόδου.

στ. Ωστόσο, από την παρ. 1 του άρθρου 44 «Καθήκοντα διευθύνοντος το κατασβεστικό έργο» του ΚΕΥΠΣ, προβλέπεται, ότι ο επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων έχει την ευθύνη της διεύθυνσης και του συντονισμού του κατασβεστικού έργου, ενώ από την παρ. 2 του ίδιου ως άνω άρθρου προβλέπεται, ότι ενεργεί ταχεία αναγνώριση του χώρου, διαιρεί αυτός σε τομείς, ορίζει σε κάθε τομέα υπεύθυνο αξιωματικό ή υπαξιωματικό και δίδει τις αναγκαίες γενικές οδηγίες, αφού ιεραρχήσει τις βασικές ενέργειες, στην παρ. 3 προβλέπεται, ότι κατανέμει τις πυροσβεστικές δυνάμεις και τα οχήματα στους τομείς, στην παρ. 4 προβλέπεται, ότι μεριμνά για την εξασφάλιση του αναγκαίου προσωπικού και του απαραίτητου αριθμού και είδους οχημάτων και μηχανημάτων και λοιπών κατασβεστικών υλικών και μέσω των υλικών που καίγονται και επιβλέπει ο ίδιος στις ενέργειες διάσωσης, στην παρ. 5 προβλέπεται, ότι δημιουργεί προσωρινό κέντρο επιχειρήσεων από όπου συντονίζει το κατασβεστικό έργο, ενώ κατά την παρ. 6 ορίζεται ότι, μεριμνά για να εξασφαλίζονται οι καλύτερες δυνατές συνθήκες και προϋποθέσεις εργασίας και παίρνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την ασφάλειά τους και αποφυγή ατυχημάτων σ' αυτούς, στην παρ. 9 προβλέπεται, ότι έχει υποχρέωση να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποτροπή επέκτασης της πυρκαγιάς σε γειτονικά κτίρια, στην παρ. 12 προβλέπεται, ότι είναι υπεύθυνος για την κανονική εφαρμογή και υλοποίηση του σχεδίου επέμβασης, αν υπάρχει, και τέλος στην παρ. 15 του ίδιου ως άνω άρθρου προβλέπεται, ότι ο επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων είναι υπεύ-

θυνος για την κανονική εφαρμογή και υλοποίηση του σχεδίου επέμβασης, αν υπάρχει.

ζ. Εξάλλου στο άρθρο 45 του ΚΕΥΠΣ, ορίζονται τα καθήκοντα των τομεαρχών στις πυρκαγιές και στο άρθρο 46 αυτού, ορίζονται τα καθήκοντα αρχηγού ομάδας προσβολής πυρκαγιάς.

η. Επίσης, στο άρθρο 52 του ΚΕΥΠΣ, προβλέπεται η αμοιβαία ενίσχυση των Πυροσβεστικών Υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα στην παρ. 1 αυτού ορίζεται, ότι, εάν ο επικεφαλής των πυροσβεστικών δυνάμεων κατά την αντιμετώπιση σοβαρού συμβάντος διαπιστώνει ότι χρειάζεται ενισχύσεις σε προσωπικό ή οχήματα και μηχανήματα έχει την υποχρέωση να καλέσει αμέσως ενισχύσεις.

θ. Τέλος, στο άρθρο 17 του ΚΕΥΠΣ, προβλέπονται τα καθήκοντα του Διοικητή Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, μεταξύ δε αυτών είναι και η υποχρέωση να παρευρίσκεται στα σοβαρά συμβάντα καθώς και να διευθύνει ο ίδιος προσωπικά το έργο των πυροσβεστικών δυνάμεων, ενώ στα άρθρα 14Α και 15, όπως ισχύουν σήμερα μετά την τροποποίησή τους με τα άρθρα 92 και 94 του Ν 4249/2014 αντίστοιχα, προβλέπονται τα καθήκοντα του Διοικητή Πυροσβεστικών Υπηρεσιών Νομού και του Διοικητή της Περιφερειακής Πυροσβεστικής Διοίκησης αντίστοιχα. Και για τα δύο εν λόγω πυροσβεστικά όργανα προβλέπεται από τις ανωτέρω διατάξεις, ότι σε περίπτωση μεγάλης πυρκαγιάς μεταβαίνουν επί τόπου και αναλαμβάνουν προσωπικά τη διεύθυνση του πυροσβεστικού έργου και το συντονισμό των πυροσβεστικών δυνάμεων, καλούν ενισχύσεις, θέτουν τη δύναμη των Υπηρεσιών αρμοδιότητάς τους σε επιφυλακή, αν χρειασθεί και γενικά παίρνουν κάθε απαραίτητο μέτρο για τη γρήγορη και αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης.

Β) Περαιτέρω, κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν 3013/2002 (ΦΕΚ Α' 102/1.5.2002), η Πολιτική Προστασία, έχει ως σκοπό και αποβλέπει, μεταξύ άλλων, στην προστασία της ζωής και υγείας των πολιτών από φυσικές (ταχείας ή βραδείας εξέλιξης), όπως είναι οι δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες, σεισμοί κ.λπ., τεχνολογικές (συμπεριλαμβανομένων βιολογικών, χημικών και πυρηνικών συμβάντων) και λοιπές καταστροφές που προκαλούν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης, κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου, ενώ κατά το άρθρο 1 παρ. 1 περ. γ' του Ν 3511/2006, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 63 του Ν 4249/2014, ορίζεται ότι το Πυροσβεστικό Σώμα έχει την ευθύνη για τη διεξαγωγή πυροσβεστικών διασωστικών επιχειρήσεων της Πολιτικής Προστασίας της χώρας της οποίας συνιστά τον επιχειρησιακό βραχίονα.

Γ) Εξάλλου, η διάσωση σε πολλές περιπτώσεις επιτυγχάνεται με την ταυτόχρονη προσβολή της πυρκαγιάς, ή μάλλον η διάσωση ταυτίζεται με αυτή την ίδια την κατάσβεση της πυρκαγιάς²¹. Η πολυπλοκότητα των πυροσβεστικών καθηκόντων καθώς και αυτά σχετίζονται με την προστασία της ανθρώπινης ζωής, του περιβάλλοντος και της περιουσίας αλλά και η επικινδυνότητα της επέμβασης καταδεικνύουν, ότι η ποιότητα και η αποτελεσματικότητα του πυροσβεστικού έργου εξαρτώνται και από το επίπεδο της παρεχόμενης εκπαίδευσης του πυροσβεστικού προσωπικού στις Σχολές της Πυροσβεστικής Ακαδημίας, η οποία ωστόσο είναι άρτια και υψηλού επιπέδου.

21. Βλ. Μαθήματα Πυροσβεστικής Τέχνης, έκδ. Αρχηγείου ΠΣ (Π.Ε.11), 2004, σελ. 131.

Για τις επιχειρήσεις διάσωσης πολιτών και αναλυτικότερα για τη διάσωση και παροχή συνδρομής σε άτομα των οποίων απειλείται ή εκτίθεται σε κίνδυνο η ζωή και η σωματική ακεραιότητα όχι μόνον από κάθε είδους πυρκαγιές (αστικές, αγροτικές, δασικές), αλλά και από φυσικές καταστροφές και τεχνολογικά ατυχήματα ή άλλες ενέργειες των πολιτών, λ.χ. πτώση από απόκρημνα μέρη, το πυροσβεστικό προσωπικό έχει εκπαιδευτεί κατάλληλα και χρησιμοποιεί προς τούτο ειδικά διασωστικά μέσα και εξοπλισμό με τα οποία είναι εφοδιασμένες οι αρμόδιες Υπηρεσίες του ΠΣ. Ειδικότερα²²:

1) Κλίμακες, όπως απλές, ολκωτές (9μετρη διπλής και τριπλής αναπτύξεως και 15μετρη τριπλής και τετραπλής αναπτύξεως), με αρπάγιο, σχοίνη, και μηχανοκίνητη). Κλίμακα είναι το μέσο εκείνο που χρησιμοποιεί ο πυροσβέστης για να ανέβει ή να κατέβει σε διάφορα επίπεδα προκειμένου να διευκολύνει το κατασβεστικό και διασωστικό έργο.

2) Αναπνευστικές συσκευές και στολές προστασίας Οι στολές προστασίας (αντιπυρικές στολές διέλευσης και εργασίας εντός φλογών, αντιπυρικές στολές προσέγγισης, στολές χημικής προστασίας.

3) Διασωστικά εργαλεία μέσα και ειδικά οχήματα. Στα διασωστικά οχήματα ανήκουν τα κλιμακοφόρα 30 και 50 μέτρων και τα βραχιονοφόρα 16 και 30 μέτρων καθώς και τα ειδικά διασωστικά οχήματα. Στα διασωστικά μέσα περιλαμβάνονται η ταινία διάσωσης, ο σάκος διάσωσης, το σεντόνι διάσωσης και το αερόσπρωμα.

IV. Θεμελίωση της θανατηφόρας έκθεσης κατά το πυροσβεστικό έργο

A. Γενικά

Ο επικεφαλής αξιωματικός των πυροσβεστικών δυνάμεων και τα άλλα εκ του νόμου και των ειδικότερων καθηκόντων τους αρμόδια όργανα του Πυροσβεστικού Σώματος κατά τις πυροσβεστικές επιχειρήσεις πυρόσβεσης/δασοπυρόσβεσης —και γενικά στα πάσης φύσεως περιστατικά στο πλαίσιο του πυροσβεστικού έργου— πολλές φορές κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους έρχονται αντιμέτωποι με τη διακινδύνευση της ζωής και σωματικής ακεραιότητας ατόμων, των οποίων απειλούνται τα ως άνω έννομα αγαθά λ.χ. από πυρκαγιά. Το ίδιο βέβαια μπορεί να συμβεί και όταν απειλείται η ζωή ή σωματική ακεραιότητα ατόμων από φυσικές ή άλλες καταστροφές, λ.χ. πλημμύρες, σεισμούς, και τεχνολογικά ή άλλα ατυχήματα. Στις περιπτώσεις λοιπόν αυτές καλούνται τα αρμόδια όργανα που έχουν την ευθύνη της διεύθυνσης και συντονισμού των πυροσβεστικών δυνάμεων να ενεργήσουν τάχιστα (χωρίς υπαίτια καθυστέρηση), προκειμένου να προβούν πρωτίστως στη διάσωση των εγκλωβισμένων ατόμων σε μια πυροσβεστική επιχείρηση πυρόσβεσης/δασοπυρόσβεσης, αφού βασικό και κυρίαρχο μέλημα του επικεφαλής αξιωματικού στις περιπτώσεις αυτές είναι η διάσωση των εγκλωβισμένων από πυρκαγιά και όχι η καταστολή της. Αυτό βέβαια, δηλαδή η καταστολή, δεν αποκλείεται να συμβεί ταυτόχρονα με την επιχείρηση διάσωσης, γιατί με τον τρόπο αυτόν εξυπηρετείται και υποστηρίζεται η επιχείρηση διάσωσης, όμως ποτέ η καταστολή της πυρκαγιάς δεν προ-

ηγείται της διάσωσης. Κάθε λεπτό καθυστέρησης των πυροσβεστικών δυνάμεων μπορεί να αποβεί μοιραίο για αυτούς των οποίων απειλείται από την πυρκαγιά ή άλλη φυσική καταστροφή η ζωή ή η σωματική ακεραιότητα και αυτό το γνωρίζει πολύ καλά, αφού το διδάσκεται και εκπαιδεύεται προς τούτο, όλο το πυροσβεστικό προσωπικό του ΠΣ.

Ωστόσο, ενίοτε εσφαλμένοι χειρισμοί και μια σειρά σοβαρών εγκληματικών λαθών και παραλείψεων του πυροσβεστικού προσωπικού κατά τη διάρκεια του πυροσβεστικού έργου λ.χ. αντιμετώπισης μια πυρκαγιάς, με ευθύνη πάντοτε του εκάστοτε επικεφαλής αξιωματικού των πυροσβεστικών δυνάμεων, ο οποίος έχει κατά τον νόμο την ευθύνη οργάνωσης, διεύθυνσης και συντονισμού του πυροσβεστικού έργου, μπορεί να κοστίσουν τη ζωή ενός ή και περισσότερων ατόμων (ιδιωτών ή και πυροσβεστών) που βρίσκονται στο επικίνδυνο περιβάλλον (φυσικό χώρο) εκδήλωσης, ανάπτυξης και εξέλιξης μιας πυρκαγιάς ή άλλης φυσικής καταστροφής. Τέτοιοι εσφαλμένοι χειρισμοί και σοβαρά (εγκληματικά) λάθη και παραλείψεις για τη διάσωση ατόμων που κινδυνεύουν, λ.χ. από πυρκαγιές, αφορούν τα εξής ενδεικτικά ειδικότερα καθήκοντα και υποχρεώσεις:

- Η μη ταχεία αναγνώριση των περιοχών ή χώρων που εκδηλώθηκαν οι πυρκαγιές.
- Η μη διαίρεση των περιοχών ή χώρων που εκδηλώθηκαν οι πυρκαγιές σε τομείς, και η μη τοποθέτηση σε αυτούς αξιωματικών/υπαξιωματικών, ως υπευθύνων τομεαρχών για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους και το συντονισμό των δυνάμεων, δίδοντας σε αυτούς τις αναγκαίες γενικές οδηγίες, αφού ιεραρχήσει τις βασικές ενέργειες.
- Η παράλειψη ή καθυστέρηση συγκρότησης ειδικής ομάδας πυροσβεστών - διασωστών σε περιπτώσεις που κινδυνεύουν άτομα από πυρκαγιά ή άλλη αιτία καθώς και η καθυστέρηση στην επέμβαση της.
- Η έλλειψη μέριμνας για την εξασφάλιση του αναγκαίου προσωπικού και του απαραίτητου αριθμού δυνάμεων και είδους οχημάτων και μηχανημάτων και λοιπών κατασβεστικών υλικών, μέσων και ειδικού εξοπλισμού.
- Η παράλειψη άμεσης κλήσης για ενισχύσεις σε προσωπικό, οχήματα, μηχανήματα και ειδικό διασωστικό εξοπλισμό, όταν από πυρκαγιά κινδυνεύουν άτομα.
- Η παράλειψη ή καθυστερημένη χρήση διασωστικών μέσων, όπως κλίμακες και διασωστικά πυροσβεστικά οχήματα (κλιμακοφόρα ή βραχιονοφόρα/snorkel) και ειδικού διασωστικού εξοπλισμού και μέσων, λ.χ. αντιπυρικές στολές, ταινίες διάσωσης, σεντόνια διάσωσης και αερόσπρωμα.
- Η μη ορθή διαχείριση και κατανομή των πυροσβεστικών δυνάμεων και οχημάτων στους οικείους τομείς με ορθολογικό τρόπο για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη διαχείρισή τους.
- Η παράλειψη λήψης όλων των απαραίτητων μέτρων για την αποτροπή επέκτασης των πυρκαγιών.
- Η μη κανονική εφαρμογή και υλοποίηση του επιχειρησιακού σχεδίου αντιμετώπισης των πυρκαγιών και η έλλειψη από αυτό ειδικού σχεδίου διάσωσης κινδυνεύοντων ατόμων.
- Η μη λήψη κάθε απαραίτητου μέτρου για τη γρήγορη και αποτελεσματική αντιμετώπιση της κατάστασης και κυρίως για τη διάσωση όσων κινδυνεύουν από τις πυρκαγιές.

22. Βλ. Πυροσβεστική Εκπαίδευση, εκδ. Αρχηγείου ΠΣ (Π.Ε. 12), 1996, σελ. 49-64, 93-106 και 153-169 και Μέθοδοι και Κανονισμός Εκπαίδευσης, εκδ. Αρχηγείου ΠΣ (Π.Ε. 3), σελ. 37-58, 63-64 επ.

Β. Ανάλυση - θεμελίωση της θανατηφόρας έκθεσης

Η ενδεχόμενη τέλεση της πράξης της διακεκριμένης (θανατηφόρας) έκθεσης, κατά το άρθρο 306 παρ. 2β' - 1 ΠΚ (Ν 4619/2019), από το πυροσβεστικό προσωπικό (αλλά και τους πυροσβέστες πενταετούς υποχρέωσης) του Πυροσβεστικού Σώματος (ΠΣ), με θύμα ιδιώτη ή και πυροσβέστη, που κινδυνεύει από πυρκαγιά (αστική ή δασική), πλημμύρα ή άλλη φυσική καταστροφή, αφορά και μπορεί να θεμελιωθεί μόνον κατά τον δεύτερο τρόπο πραγμάτωσης του βασικού εγκλήματος της έκθεσης και πιο συγκεκριμένα **την άφεση αβοήθητου του προσώπου που βρίσκεται (κάθε φορά) υπό την προστασία του**. Πρόκειται για έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, γνήσιο παραλείψεως, δι-αρκές και ουσιαστικό. Ωστόσο, όπως ήδη προαναφέρθηκε, το Πυροσβεστικό Σώμα και το πυροσβεστικό προσωπικό του, υπό το ισχύον σχετικό νομοθετικό πλαίσιο έχει εκ του νόμου ως αποστολή, μεταξύ άλλων και **την ασφάλεια και προστασία της ζωής και της περιουσίας των πολιτών** από τους κινδύνους των πυρκαγιών, θεομηνιών και λοιπών καταστροφών. Κατά συνέπεια ο πυροσβέστης, οιοδήποτε βαθμού στην ιεραρχία, έχει αναλάβει οικειοθελώς από σχέση δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, κατατασσόμενος (για τους μόνιμους πυροσβέστες) ή διοριζόμενος (για τους πυροσβέστες πενταετούς υποχρέωσης ή εποχικούς) στο Πυροσβεστικό Σώμα από ρητή διάταξη νόμου την υποχρέωση προστασίας όχι μόνον των πολιτών αλλά και των ίδιων των πυροσβεστών, των οποίων η ζωή και σωματική ακεραιότητα απειλείται από τον κίνδυνο πυρκαγιών, θεομηνιών και λοιπών φυσικών ή άλλων καταστροφών. Το πότε ο υπαίτιος έχει ή όχι υποχρέωση από το νόμο ή τη σύμβαση προς προστασία του θύματος είναι ζήτημα πραγματικό και υπόκειται στην ανέλεγκτη, πλην όμως έμφρονα κρίση του δικαστή της ουσίας. Το αν όμως τα υπό του δικαστηρίου της ουσίας ανελγώς γεγόμενα δεκτά πραγματικά περιστατικά θεμελιώνουν ή όχι υποχρέωση του υπαίτιου προς το θύμα εκ του νόμου ή σύμβασης προς προστασία αυτού, είναι ζήτημα νομικό, υποκείμενο σε αναγκαστικό έλεγχο. Σε περίπτωση λοιπόν που στο πλαίσιο συγκεκριμένης κάθε φορά πυροσβεστικής επιχείρησης, λ.χ. κατάσβεσης μιας πυρκαγιάς (αστικής ή δασικής), εγκλωβίζεται από την πυρκαγιά (πλημμύρα, σεισμό κ.λπ.) και κινδυνεύει οποιοδήποτε άτομο (ιδιώτης ή πυροσβέστης), ο εκάστοτε επικεφαλής αξιωματικός των πυροσβεστικών δυνάμεων, που έχει ιδιαίτερη νομική υποχρέωση και πιο συγκεκριμένα έχει εκ του νόμου την ευθύνη της διεύθυνσης και του συντονισμού του πυροσβεστικού έργου και της επίβλεψης των ενεργειών της διάσωσης (άρθρο 44 ΠΔ 210/1992, όπως ισχύει) ή οποιοδήποτε άλλο εντεταλμένο εκ του νόμου ή των ειδικότερων καθηκόντων και υποχρεώσεων της παροχής βοήθειας για τη διάσωση όσων κινδυνεύουν από πυρκαγιά (πλημμύρα, σεισμό κ.λπ.) όργανο της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας (ΠΥ), όπως λ.χ. ο αξιωματικός υπηρεσίας της συγκεκριμένης ΠΥ, ο επιχειρησιακός αξιωματικός, με το διακριτικό «ΚΡΟΝΟΣ», ο ορισθείς ως τομέαρχης συγκεκριμένης περιοχής κ.λπ., έχουν υποχρέωση να προβούν σε όλες εκείνες τις εκ του νόμου προβλεπόμενες, αλλά και της εκπαίδευσης, της εμπειρίας και των γνώσεών τους επιβαλλόμενες, ως οφείλουν, λυτρωτικές επιχειρησιακές ενέργειες διάσωσης του εγκλωβισθέντος από την πυρκαγιά (πλημμύρα, σεισμό κ.λπ.) ατόμου. Οφείλουν λοιπόν τα ως άνω πυροσβεστικά όργανα τάχιστα και χωρίς υπαίτια καθυστέρηση να προβούν στις ως άνω ενδεικτικά προβλεπόμενες εκ του νόμου και

επιβαλλόμενες επιχειρησιακά και σύμφωνα με τις επικρατούσες πραγματικές κατά περίπτωση συνθήκες ενέργειες παροχής βοήθειας και διάσωσης του. Αν για οποιονδήποτε λόγο από υπαίτια καθυστέρηση (χρονοτριβή) ή παράλειψη δεν προβούν άμεσα, ως οφείλουν έχοντας την ως άνω ιδιαίτερη νομική υποχρέωση, στις προβλεπόμενες και επιβαλλόμενες κάθε φορά λυτρωτικές ενέργειες διάσωσης αλλά και για την αποτροπή (εξάλειψη) της επικίνδυνης κατάστασης και της επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος (άρθρο 15 εδ α' ΠΚ) και εξ αυτής της παραλείψεώς τους το **υπό την προστασία τους άτομο παραμένει αβοήθητο από τον κατά νόμο υπόχρεο για την προστασία του, ήτοι μη δυναμένου χωρίς τη βοήθεια άλλου να αποκούσει (παύσει ή εξουδετερώσει) τον κίνδυνο που ήδη απειλεί τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητά του**, με επακόλουθο είτε να χάσει τη ζωή του ή έστω να υποστεί βαριά σωματική βλάβη, πραγματώνεται αντικειμενικά η ως άνω διακεκριμένη πράξη της θανατηφόρας (ή της βαριάς σωματικής βλάβης αντιστοίχα) έκθεσης (άρθρο 306 παρ. 2 εδ α' και β' ΠΚ). Ωστόσο, παραμένει αβοήθητο το θύμα στη συγκεκριμένη κάθε φορά περίπτωση, αφού δημιουργείται στο άμεσο φυσικό περιβάλλον του κατάσταση κινδύνου για τη ζωή και την υγεία του εκ των προϊόντων της πυρκαγιάς (φλόγες, θερμική ακτινοβολία, τοξικά και δηλητηριώδη αέρια καύσης που περιέχονται στον καπνό) και τα αρμόδια κατά νόμο όργανα της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας παραλείπουν να προβούν στις επιβαλλόμενες κατά περίπτωση λυτρωτικές επιχειρησιακές ενέργειες για την αποτροπή ή εξάλειψη της ως άνω επικίνδυνης κατάστασης, μολονότι γνωρίζουν άριστα, ότι, αν δεν προβούν στον όσο δυνατόν ταχύτερο απαγκλωβισμό, την παροχή βοήθειας και εν τέλει τη διάσωσή του, με μεγάλη πιθανότητα (σχεδόν βεβαιότητα) θα επέλθει στον παθόντα, ως επακόλουθο και σε αιτιώδη σχέση με τις συγκεκριμένες κάθε φορά παραλείψεις τους, το εγκληματικό αποτέλεσμα, δηλαδή ο θάνατος ή έστω η βαριά σωματική βλάβη του θύματος από τα προϊόντα της συγκεκριμένης πυρκαγιάς, όπως λ.χ. συνέβη στην εθνική τραγωδία της 23ης Ιουλίου 2018, στο Ν. Βουτζά - Μάτι - Κόκκινο Λιμανάκι με τα 101 ανθρώπινα θύματα. Θεμελιώνεται εξάλλου η θανατηφόρα έκθεση όχι μόνον, όταν ο επικεφαλής αξιωματικός των πυροσβεστικών δυνάμεων έχοντας ιδιαίτερη νομική υποχρέωση παραλείπει παντελώς να προβεί στις επιβαλλόμενες επιχειρησιακά, ως οφείλει, λυτρωτικές ενέργειες διάσωσης του εγκλωβισθέντος από πυρκαγιά (πλημμύρα, σεισμό κ.λπ.) ατόμου (ιδιώτη ή πυροσβέστη) κ.λπ., ή έστω, όταν ενεργεί μεν πλην όμως με υπαίτια βραδύτητα (χρονοτριβή), αλλά και όταν ο ίδιος ενεργεί πλημμελώς (λ.χ. με εσφαλμένες - μη ενδεδειγμένες για τη συγκεκριμένη περίπτωση επιχειρησιακές ενέργειες) ή ανεπαρκώς (δηλαδή τυπικές - ατελέςφορες και όχι ουσιαστικές επιχειρησιακές ενέργειες), παρόλο που γνωρίζει πολύ καλά ότι το θύμα, που ήδη βρίσκεται σε επικίνδυνη για τη ζωή και υγεία του κατάσταση, με τον τρόπο αυτόν θα υπάρξει επίταση και όχι εξάλειψη του κινδύνου που απειλεί τη ζωή του και που αναπόφευκτα θα οδηγηθεί σχεδόν με απόλυτη βεβαιότητα στο θάνατο ή έστω σε βαριά σωματική βλάβη. Και τούτο, γιατί και στις δύο ως άνω περιπτώσεις, δηλαδή των πλημμελών ή ανεπαρκών και ατελέςφορων επιχειρησιακών ενεργειών των αρμοδίων οργάνων της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας, θεωρείται και πάλι ότι υπάρχει παράλειψη όλων των προβλεπομένων από την πυροσβεστική επιστήμη και των επιβαλλομένων από τις επικρατούσες κατά περίπτωση συνθήκες επιχειρησιακά ενεργειών διάσωσης του εγκλωβισθέντος ατόμου. Επιπλέον των ανωτέρω

αντικειμενικών στοιχείων απαιτείται να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της ως άνω παράλειψης, ως αιτίας και του εγκληματικού αποτελέσματος (θανάτου ή βαριάς σωματικής βλάβης). Θεωρείται λοιπόν, ότι υπάρχει αυτή η αιτιώδης συνάφεια, όταν γίνει αποδεκτό πως αν γίνονταν από τους πυροσβέστες όλες οι αναγκαίες κατά περίπτωση επιχειρησιακά λυτρωτικές ενέργειες για τη διάσωση του θύματος (υλικού αντικειμένου), λ.χ. επί αστικής πυρκαγιάς σε πολυκατοικία, η άμεση χρησιμοποίηση από τη συγκροτημένη για το σκοπό αυτό διασωστική ομάδα πυροσβεστών κλιμακοφόρου ή βραχιονοφόρου πυροσβεστικού οχήματος, ή η χρήση εξωτερικά φορητών κλιμάκων ανάλογου ύψους ή άλλων διασωστικών μέσων (λ.χ. ταινίας διάσωσης, σεντονιού διάσωσης, αεροστρώματος), που ωστόσο δεν έγιναν, με πιθανότητα που αγγίζει τα όρια της βεβαιότητας, δεν θα επερχόταν το συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αφού το θύμα θα απομακρυνόταν από το επικίνδυνο για τη ζωή και την υγεία του περιβάλλον.

Υποκειμενικά απαιτείται για το βασικό έγκλημα του άρθρου 306 παρ. 1 (β') ΠΚ δόλος, έστω και ενδεχόμενος. Για τη συνδρομή του ενδεχόμενου δόλου που απαιτείται τουλάχιστον στη διακεκριμένη περίπτωση της θανατηφόρου έκθεσης πρέπει να υπάρχει στο πρόσωπο του δράστη και να αιτιολογείται για το βασικό έγκλημα: i) η πρόβλεψη του βαρύτερου αποτελέσματος (γνωστικό στοιχείο) και ii) η αποδοχή του αποτελέσματος (βουλητικού στοιχείου), που μπορεί να συ-

νάγεται από την πολύ μεγάλη πιθανότητα πρόβλεψης του βαρύτερου αποτελέσματος που επήλθε τελικά, το επιδοκίμασε και το αποδέχθηκε²³, ενώ για το βαρύτερο αποτέλεσμα του θανάτου απαιτείται υποκειμενικά αμέλεια. Ωστόσο, η διάκριση μεταξύ ενδεχόμενου δόλου και συνειδητής αμέλειας δεν συνίσταται στο γνωστικό στοιχείο αλλά στο βουλητικό και ιδίως στο ψυχολογικό στοιχείο του βαθμού αποδοχής του αποτελέσματος²⁴. Η συνδρομή του στοιχείου της αποδοχής είναι ζήτημα απόδειξης και δεν προκαθορίζεται από τον βαθμό πιθανότητας, με την οποία προβλέφθηκε το εγκληματικό αποτέλεσμα, ούτε από τη διαπίστωση, ότι ο δράστης παρόλο που προείδε αυτό ως δυνατό, προχώρησε στην πράξη του ή αποδέχτηκε την παράλειψή του δίχως να λάβει υπόψη του μια τέτοια προειδοποίηση. Ο δράστης αποδέχεται τον κίνδυνο για τη ζωή (ή τη σωματική ακεραιότητα του), όταν ελπίζει ότι από το συγκεκριμένο κίνδυνο ο θάνατος (ή η σωματική βλάβη) δεν θα επέλθει.

23. ΑΠ 65/2007, ΑΠ 1371/2006.

24. ΣυμβΕφαΘ 71/2002 ΠοινΔικ 2002, 856.

